

IFRS 16 -standardin kirjauskäytännön muutoksen vaikutus konsernin taloudelliseen asemaan

Hanna-Mari Mickelsson

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Amk-opinnäytetyö

2022

Tradenomin tutkinto

Tiivistelmä

Tekijä(t) Hanna-Mari Mickelsson
Tutkinto Tradenomi
Raportin/Opinnäytetyön nimi IFRS 16 -standardin kirjauskäytännön muutoksen vaikutus konsernin taloudelliseen asemaan
Sivu- ja liitesivumäärä 31 + 9
<p>IFRS 16 -standardi astui voimaan 1.1.2019. Standardi korvasi aiemman IAS 17 -standardin ja muutti yritysten leasing- ja vuokrasopimusten kirjanpito- ja tilinpäätöskäsittelyä. Standardin perusteella vuokravastuut kirjataan taseeseen käyttömaisuuseräksi ja vuokravelaksi. Standardin tavoitteena on tilinpäätösinformaation vertailukelpoisuuden parantaminen riippumatta yritysten omistus- tai vuokrausstrategiasta.</p> <p>Kaikkia sopimuksia ei ole tarvinnut käsitellä IFRS 16 -standardin vaatimalla tavalla, sillä standardi on antanut tiettyjä kirjaamishelpotuksia lyhyiden tai vähäarvoisten sopimusten osalta. Toimeksiantajakonserni on standardin käyttöönoton yhteydessä ottanut nämä helpotukset täysimääräisinä käyttöön, mutta nyt konsernissa harkitaan kirjanpitokäytännön muutosta suurten IT-laitehankintojen takia. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tutkia kirjanpitokäytännön muutoksen vaikutuksia konsernin taloudelliseen asemaan sekä tutkia, miten ja mitä standardeja noudattaen muutoksesta pitäisi kertoa tilinpäätöksessä.</p> <p>Tietoperustan runko muodostuu opinnäytetyön kannalta relevanteista IAS- ja IFRS-standardeista, muuta materiaalia on käytetty näiden standardien tukena. Tilinpäätöksen tunnusluvuista on poimittu mukaan ne, joita toimeksiantajakonserni käyttää omassa tilinpäätösraportoinnissaan.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin loppuvuoden 2021 ja alkuvuoden 2022 aikana käyttämällä kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Opinnäytetyötä varten kartoitettiin voimassa olevat konserniyritysten vuokrasopimukset. Kartoitusten jälkeen tehtiin laskelmat siitä, miten konsernin vuoden 2021 tilinpäätös olisi muuttunut, mikäli kirjaamishelpotusten vuoksi huomioimatta jääneet sopimukset otettaisiin mukaan. Samalla laskettiin arviot muutoksen vaikutuksesta vuodelle 2022. Näiden lisäksi tutkittiin niitä tilinpäätösstandardeja, joissa käydään läpi tilinpäätöksen esittämistapaan ja raportointiin sekä kirjanpitokäytäntöjen muutoksiin liittyviä asioita.</p> <p>Tutkimuksen tuloksista selviää, että muutoksella ei ole kovin merkittävää vaikutusta konsernin taloudelliseen asemaan, eniten vaikutusta oli taseen käyttömaisuuseriin. IAS 8 -standardi mahdollistaa kirjanpitokäytännön muutoksen silloin, kun muutos parantaa tilinpäätösinformaation luotettavuutta. Muutos tulisi tehdä takautuvasti, jos mahdollista, ja muutoksen syyt pitää avata tilinpäätöksen liitetiedoissa. IAS 1 -standardi puolestaan vaatii, että mikäli muutoksia tehdään takautuvasti, yhtiön tulee esittää myös toiset taseen vertailuluvut edellisen tilikauden alusta. IAS 1 -standardi mainitsee toisaalta olennaisuuden periaatteen, joka jättää tilinpäätösraportoinnin suhteen paljon konsernin oman harkinnan varaan.</p>
Asiasanat IFRS-standardit, IFRS 16, tilinpäätös, vuokrasopimukset, tunnusluvut

Sisällys

1	Johdanto.....	1
1.1	Toimeksiannon tausta.....	2
1.2	Tutkimusongelma, työn tavoite ja rajaukset.....	2
1.3	Tutkimusmenetelmä.....	3
1.4	Tutkimuksen toteutus.....	3
1.5	Tutkimustyön rakenne ja peittomatriisi.....	4
2	Kansainväliset tilinpäätösstandardit.....	6
2.1	IFRS 16 vuokrasopimukset.....	6
2.1.1	Vuokrasopimuksen määritelmä.....	7
2.1.2	Kirjaamista koskevat helpotukset.....	8
2.1.3	Standardin kirjanpitokäsittely.....	9
2.1.4	Vaikutukset tulokseen ja taseeseen.....	11
2.1.5	Tilinpäätöksessä esitettävät tiedot.....	13
2.2	IAS 8 Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet, kirjanpidollisten arvioiden muutokset ja virheet.....	14
2.3	IAS 1 Tilinpäätöksen esittäminen.....	15
3	Tilinpäätöksen tunnusluvut.....	16
3.1	Kannattavuus.....	16
3.2	Vakavaraisuus.....	18
4	Tutkimustulokset.....	20
4.1	Konsernin vuokrasopimukset.....	20
4.2	Vaikutukset tulokseen ja taseeseen.....	22
4.3	Vaikutukset tunnuslukuihin.....	23
4.4	Arvio vaikutuksesta vuoden 2022 lukuihin.....	24
4.5	Muutoksen esittäminen tilinpäätöksessä.....	25
5	Tulosten yhteenveto ja pohdinta.....	27
5.1	Tutkimuksen tulosten luotettavuus.....	29
5.2	Jatkotutkimusehdotus.....	29
6	Loppusanat.....	30
	Lähteet.....	32
	Liitteet.....	35

1 Johdanto

Kullakin maalla on omat tilinpäätöslainsäädäntönsä ja -asetuksensa ja sen vuoksi eri maiden yritysten tilinpäätöstietojen vertailu on käytännössä erittäin vaikeaa. Yritystoiminnan nopea kansainvälistyminen on synnyttänyt tarpeen tilinpäätöstietojen yhdenmukaistamiselle, jotta eri maissa toimivien yritysten tilinpäätöstiedot olisivat keskenään vertailukelpoisia. Erityisesti arvopaperimarkkinoilla vertailukelpoisuuden tärkeys korostuu, sillä pääomat liikkuvat yhä vapaammin yli rajojen ja sijoittajien on tärkeää pystyä vertailemaan eri tunnuslukujen vaihtelua. Myös muut sidosryhmät, esimerkiksi pankit ja rahoituslaitokset, tarvitsevat vertailukelpoista tilinpäätösinformaatiota. (Haaramo 2012, 27–28.)

Tähän tarpeeseen on vastattu luomalla kansainvälinen tilinpäätössäännöstö, joka tunnetaan paremmin lyhenteellä IFRS-standardit. Niitä noudatetaan tällä hetkellä 144 maassa. Vuodesta 2005 alkaen EU:n alueella toimivien listattujen pörssiyritysten on ollut pakollista soveltaa IFRS-standardeja konsernitilinpäätöksissään. Muiden yritysten osalta standardien noudattaminen on vapaaehtoista, vaatimuksena tosin on KHT- tai HTM-tilintarkastajan käyttäminen. (Haaramo 2012, 54–55; IFRS Foundation 2022a.)

Yksi uusimmista standardeista on IFRS 16 -standardi 'leases' eli vuokrasopimukset, joka korvasi sitä edeltäneen IAS 17 -standardin. Uuden standardin tausta-ajatuksena oli yritysten ja niiden tunnuslukujen vertailukelpoisuuden parantaminen riippumatta niiden omistusta tai vuokrausstrategiasta. Standardin perusteella vuokravastuut kirjataan taseeseen vuokravelaksi ja käyttöomaisuuseräksi. Tase-eriä lyhennetään poistokirjauksilla ja vuokravelasta kirjataan korkoja rahoituskuluihin. (ST-Akatemia 2021, 772; PWC 2016, 22.) Standardin mukaista kirjanpitoikäsitteitä sekä vaikutuksia taloudellisiin tunnuslukuihin käydään tarkemmin läpi opinnäytetyön myöhemmissä kappaleissa.

IFRS- standardisto ja niiden soveltaminen oli kokonaisuus, jonka koin kiinnostavaksi ja sopivan haastavaksi aihealueeksi opinnäytetyölleni. Päädyin lopulta keskittymään IFRS 16 -standardiin, joka tuntui luonteelta valinnalta, sillä vuokrasopimustietojen ylläpito käyttöomaisuusjärjestelmässämme on ollut vastuualueenani nykyisessä työpaikassani. Tarkempi rajaus syntyi keskusteltuani työnantajani edustajan kanssa ja saatuani heiltä toimeksiannon.

1.1 Toimeksiannon tausta

Toimeksiantajayritys on suomalainen pörssi-yhtiö, joka on pohjoismaiden johtavia digitaalisten yritys- ja kuluttajietopalveluiden tarjoajia. Yritys on pohjoismaisen konsernin emoyhtiö ja opinnäytetyö tehdään koko konsernin näkökulmasta. Konsernissa työskentelee noin 425 henkilöä Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa. Konsernin liikevaihto vuonna 2021 oli 163,5 miljoonaa euroa. (Konsernin verkkosivut 2022.) Yhtiö haluaa pysyä nimettömänä, joten toimeksiantajayrityksestä puhutaan työssä Yrityksenä sekä koko konsernista Konsernina.

Vuonna 2021 Konserni teki päätöksen, että se hankkii jatkossa kaikki kannettavat tietokoneet telakoineen vuokraamalla. Ruotsissa oli jo käytössä vuokralaitteet, mutta Suomessa nykyisin käytössä olevat koneet oli ostettu omiksi ja näin ollen kirjattu Suomen yhtiön käyttöomaisuuteen. Suomessa oli tarve uusilla kannettavilla koneilla, joten 2021 aikana tehtiin myös Suomessa vuokrasopimus koneiden ja telakoiden vuokraamisesta.

IFRS 16 -standardi antaa helpotuksia vuokrasopimusten kirjaamiseen ja yhtiöt voivat halutessaan jättää lyhytaikaiset ja arvoltaan vähäiset sopimukset kirjaamatta taseeseen. Näitä helpotuksia käydään tarkemmin läpi kappaleessa 2.1.2. Konserni on standardin käyttöönoton yhteydessä ottanut nämä helpotukset täysimääräisinä käyttöön. Konsernin tilinpäätöksen laadintaperiaatteiden mukaisesti kannettavien tietokoneiden vuokrasopimukset on käsitelty tähän asti vähäarvoisina sopimuksina, koska yksittäisen vuokralaitteen arvo on vähäinen. Nyt Konserni harkitsee ainakin osittain kirjaamishelpotuksista luopumista ja kirjanpitokäytäntöjen muuttamista Suomen suurien vuokralaitehankintojen vuoksi. Samalla myös Ruotsin vuokralaitteiden kirjauskäytäntöä muutettaisiin.

1.2 Tutkimusongelma, työn tavoite ja rajaukset

Kuten mainittua, IFRS 16 -standardi antaa tiettyjä helpotuksia vuokralle ottajien vuokrasopimusten kirjaamiseen lyhyiden ja arvoltaan vähäisten sopimusten osalta, joita Konserni on standardin käyttöönoton yhteydessä ottanut käyttöön. Nyt Konserni pohtii muuttavansa kirjauskäytäntöjään ja luopuvansa näistä helpotuksista ainakin osittain suurten IT-vuokralaitehankintojen vuoksi. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää kirjauskäytännön muutoksen vaikutuksia Konsernin tulokseen, taseeseen ja tunnuslukuihin ja tuottaa siten materiaalia lopullisen luopumispäätöksen tueksi. Tarkoituksena on myös selvittää, miten muutoksesta pitäisi kertoa tilinpäätöksessä ja minkä tilinpäätösstandardien mukaisesti.

Tutkimuksessa haetaan vastauksia seuraaviin kolmeen tutkimuskysymyksiin:

1. Miten IFRS 16 -standardin kirjaamiskäytännön muutos vaikuttaa Konsernin tuloslaskelmaan ja taseeseen?
2. Miten IFRS 16 -standardin kirjaamiskäytännön muutos vaikuttaa Konsernin tunnuslukuihin?
3. Miten muutoksesta tulee kertoa tilinpäätöksessä?

Tunnuslukujen määrää on rajattu siten, että mukaan on otettu niitä kannattavuuden ja vakavaraisuuden tunnuslukuja, joita konserni käyttää omassa tilinpäätösraportoinnissaan. Tavoitteena on tutkimustulosten perusteella tuottaa työnantajalleni selvitykset muutoksen vaikutuksista yhtiön taloudelliseen asemaan sekä antaa suositukset siitä, miten muutos tulisi tilinpäätöksessä huomioida.

1.3 Tutkimusmenetelmä

Tutkimus on toteutettu käyttämällä kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Laadullinen tutkimus eroaa määrällisestä eli kvantitatiivisesta tutkimuksesta siten, että määrällinen tutkimus perustuu otantaan, kun taas laadullinen perustuu näytteeseen. Tavoitteena on analysoida tätä näytettä syvällisesti ja kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiivisessa tutkimusmenetelmässä tietoa kerätään esimerkiksi haastattelemalla sekä erilaisia kirjallisia lähteitä käyttäen ja näitä erilaisia aineistoja yhdistelemällä etsitään vastauksia kysymyksiin. (Vilkkä 2021, 121.)

Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä on soveltuvin tämän opinnäytetyön tutkimusmenetelmäksi siksi, koska tutkinnan kohteena on laajemman otoksen sijaan yksittäinen näyte eli Konsernin vuokrasopimuksia ja tilinpäätöstä koskeva aineisto ja koska tutkimuksessa keskitytään vain yhteen konserniin ja IFRS 16 -standardin kirjauskäytännön muutoksen vaikutuksiin juuri tämän kyseisen konsernin taloudelliseen asemaan. Tutkimuskysymyksiin myös haettiin vastauksia laadullisen tutkimusmenetelmän keinoin haastattelemalla ja useita eri kirjallisia lähteitä tutkimalla.

1.4 Tutkimuksen toteutus

Opinnäytetyötä varten kartoitetaan ne voimassa olevat konserniyritysten vuokrasopimukset, jotka ovat IFRS 16 -standardin mukaisesti kirjattu vuoden 2021 tilinpäätökseen, sekä ne, jotka helpotusten takia on jätetty kirjaamatta. Kartoitusten jälkeen lasketaan ja vertaillaan, miltä yrityksen tulos, tase ja tunnusluvut olisivat näyttäneet tilinpäätöshetkellä

31.12.2021, mikäli helpotusten perusteella taseen ulkopuolelle jätetyt vuokrasopimukset olisi otettu mukaan IFRS 16 -laskelmiin. Vertailulukuna käytetään tilinpäätöshetken 31.12.2021 lukuja, koska ne ovat opinnäytetyön tekohetkellä Konsernin viimeisimmät viralliset talousluvut. Samalla tehdään laskelmat ja arvioinnit siitä, miten muutos tulisi vaikuttamaan vuoden 2022 lukuihin. Sopimusten käsittelystä lisätietoja hankitaan haastatteleamalla henkilöä, joka vastaa Konsernissa IFRS- standardien mukaisista kirjauksista.

Opinnäytetyötä varten myös perehdytään niihin tilinpäätösstandardeihin, joissa käydään läpi tilinpäätöksen esittämistapaan ja raportointiin sekä kirjanpitokäytäntöjen muutoksiin liittyviä asioita. Näistä standardeista poimitaan Konsernin kannalta olennaisimmat kohdat ja selvitetään, miten muutoksesta pitäisi tilinpäätösasiakirjoissa kertoa. Lopuksi annetaan ehdotukset raportointitoimenpiteistä.

Teoriaosuuden toteutuksessa on kiinnitetty huomiota lähdekritiikkiin ja lähteinä on pyritty käyttämään mahdollisimman tuoretta ja ajan tasalla olevaa materiaalia. Vanhemman lähdemateriaalin käyttöä on arvioitu tapauskohtaisesti ja niitä on hyödynnetty, jos asia on ollut edelleen työn kannalta relevanttia. Teoriaosuuden rungon muodostavat viralliset IAS- ja IFRS-standardit. Muuta materiaalia on käytetty tukemaan standardien tulkitsemista ja avaamaan lukijalle sitä, kuinka standardien käytännön käsittely tapahtuu.

1.5 Tutkimustyön rakenne ja peittomatriisi

Opinnäytetyö koostuu viidestä pääkappaleesta, jotka sisältävät teoriaosuuden, empiirisen osion sekä pohdinnan. Opinnäytetyö alkaa johdannolla, jossa lukijalle kerrotaan toimeksiantannon tausta, tutkimustyön aihe ja tutkimusongelmat sekä valitusta tutkimusmenetelmästä ja tutkimuksen käytännön toteutuksesta. Teoriaosuudessa, joka sisältää toisen ja kolmannen kappaleen, käydään läpi IFRS 16 -standardin teoriaa, kirjanpitokäytännön muutokseen liittyvät standardit sekä Konsernin käyttämät tunnusluvut. Empiirisessä osassa, neljännessä kappaleessa, kerrotaan tutkimuksen tulokset. Viidennessä kappaleessa vedetään yhteen tutkimustulokset sekä pohditaan niitä toimeksiantoyrityksen näkökulmasta. Kappaleessa annetaan myös toimenpide-ehdotukset muutoksen käytännön toteuttamiselle tutkimustulosten perusteella sekä esitetään jatkotutkimusehdotus. Viimeisessä kappaleessa käydään läpi opinnäytetyöprosessia, työn tekemisessä eteen tulleita haasteita sekä arviointia omasta oppimisesta.

Tutkimuksen kokonaisuutta havainnollistamaan on tehty peittomatriisi (Taulukko 1). Matriisissa kuvataan, kuinka tutkimusongelmat, teoreettinen viitekehys ja tutkimuksen tulokset linkittyvät toisiinsa.

Taulukko 1. Peittomatriisi

Tutkimusongelma	Tietoperusta	Tulokset
Ongelma 1	2.1	4.2, 4.4
Ongelma 2	3	4.3
Ongelma 3	2.2–2.3	4.5

2 Kansainväliset tilinpäätösstandardit

IFRS-standardien historia ulottuu vuodelle 1973, jolloin perustettiin monikansallinen järjestö IASC (International Accounting Standards Committee). Järjestö julkaisi kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja eli IAS-standardeja, näiden tulkintaohjeita sekä käsitteellisiä viitekehyskiä. Vuonna 2001 järjestö muutti organisaatiomuutoksen yhteydessä nimekseen IFRS Foundation ja perusti samalla IASB:n (International Accounting Standards Board), jonka tehtävänä on julkaista tilinpäätösstandardeja, joita kutsutaan organisaation nimenvaihdoksen myötä IFRS-standardeiksi. IASB:n alla toimii IFRS Interpretation Committee (IC), joka toimii standardien tulkintaelimenä. (IFRS Foundation 2021.)

Standardit ovat vain yksi osa IFRS-normistoa, normisto nimittäin koostuu kaikkiaan kolmesta osasta; tilinpäätöksen laatimista ja esittämistä koskevasta käsitteellisestä viitekehystä (Framework), kansainvälisistä tilinpäätösstandardeista (IFRS ja IAS) sekä standardien tulkintaohjeista (IFRIC ja SIC). Tällä hetkellä voimassa olevia kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja ja niiden tulkintaohjeita on seuraavasti: 16 IFRS-standardia, 15 IFRIC-tulkintaohjetta, 25 IAS-standardia ja 5 SIC-tulkintaohjetta. (Haaramo 2012, 32; IFRS Foundation 2022b.)

2.1 IFRS 16 vuokrasopimukset

IFRS 16 -standardi astui voimaan vuoden 2019 alusta alkaen. Standardi kertoo, miten vuokrasopimukset tulee arvostaa, kirjata ja esittää sekä vuokralle ottajan että vuokranantajan tilinpäätösasiakirjoissa. Standardin tavoitteena on esittää vuokrasopimustiedot todenmukaisesti siten, että tilinpäätöksen lukija pystyy arvioimaan vuokrasopimusten vaikutukset yrityksen taloudelliseen asemaan sekä rahavirtoihin. Uusi standardi korvasi aiemmin voimassa olleen IAS 17 -standardin. (Deloitte 2021.)

Standardia sovelletaan kaikkiin vuokrasopimuksiin tiettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Näitä poikkeuksia ovat uusiutumattomat luonnonvarat, kuten mineraalit ja öljy, biologiset hyödykkeet, kuten eläimet, palvelutoimilupajärjestelyihin liittyvät sopimukset, henkistä omaisuutta koskevat lisenssit sekä tekijänoikeuksia koskevien lisenssisopimusten kaltaiset vuokrasopimukset, kuten elokuvat, videotallenteet, näytelmät, käsikirjoitukset, patentit ja tekijänoikeudet. (IFRS 16 kohta 3.)

2.1.1 Vuokrasopimuksen määritelmä

Yrityksen ottaessa käyttöön IFRS 16 -standardin on sen ensin tunnistettava ja arvioitava, mitkä sen sopimuksista voidaan katsoa vuokrasopimuksiksi. Standardin määritelmä on, että sopimus on vuokrasopimus silloin, jos sopimus antaa yksilöityyn omaisuuserään käyttöoikeuden tietyksi ajanjaksoksi sovittua vastiketta vastaan. Arviointi vuokrasopimuksen määritelmän täyttymisestä tehdään sopimuskohtaisesti. Arvio määritelmän täyttymisestä tehdään sopimuksen syntymishetkellä ja uudelleenarvioidaan siinä tapauksessa, jos sopimusehtoihin tulee muutoksia. (IFRS 16 kohta 9; Halonen ym. 2017, 376.) Vuokrasopimuksen määritelmää on havainnollistettu kuviossa 1.

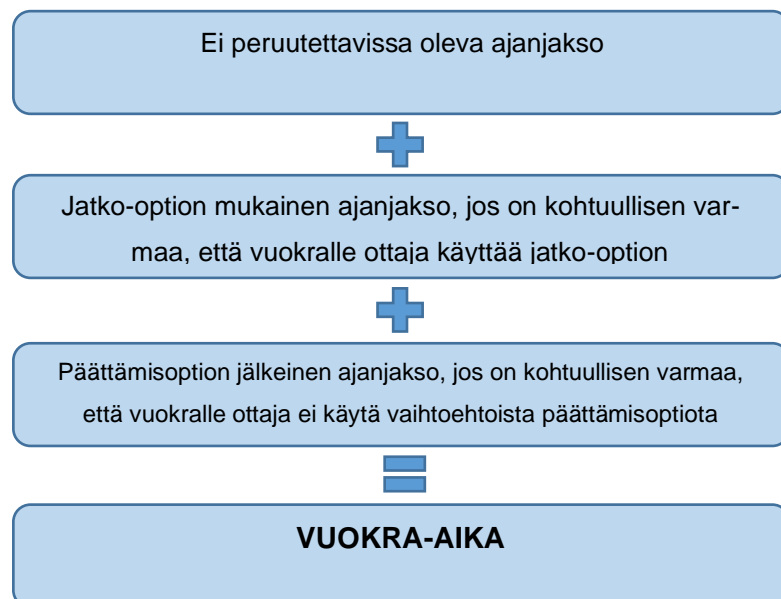

Kuvio 1. Vuokrasopimuksen määritelmä IFRS 16 -standardin mukaan (PWC 2016, 6)

Vuokrasopimuksen määritelmän täyttymisen ensimmäinen edellytys on yksilöidyn omaisuuserän olemassaolo ja vuokraajan käyttöoikeus tähän omaisuuserään. Yleensä omaisuuserä yksilöidään määrittelemällä se vuokrasopimuksessa. Omaisuuserän ei katsota olevan yksilöllinen, mikäli toimittajalla on tosiasiallinen oikeus korvata omaisuuserä toisella koko käyttöajan aikana ja toimittaja hyötyy vaihdosta taloudellisesti. Tosiasiallisuus arvioidaan sopimuksen syntymisajankohtana vallitsevien olosuhteiden perusteella ja jos täyttä varmuutta tosiasiallisuudesta ei ole, voidaan olettaa, että korvaamisoikeus ei ole tosiasiallinen. Vuokraajan käyttöoikeus säilyy tilanteessa, jossa toimittajalla on oikeus tai velvollisuus korvata omaisuuserän huollon tai korjauksen vuoksi. (IFRS 16 kohta B13-14; Halonen ym. 2017, 378.)

Toisena kriteerinä vuokrasopimuksen määritelmän täyttymiselle on se, että vuokraajalla tulee olla oikeus saada yksilöidyn omaisuuserän käytöstä koituvan taloudellisen hyödyn olennaisilta osin itselleen sekä oikeus ohjata vuokratun omaisuuserän käyttöä. Taloudellista hyötyä voi syntyä vuokraajalle suoraan tai epäsuorasti omaisuuserän käytöstä, hallussapidosta tai edelleen vuokrauksesta. Käytöstä syntyneeseen taloudelliseen hyötyyn katsotaan kuuluvan ensisijainen tuotos, sivutuotteet sekä muut käytöstä mahdollisesti syntyvät taloudelliset hyödyt. Vuokraajalla katsotaan olevan oikeus ohjata omaisuuserän käyttöä, jos sillä on mahdollisuus sopimuksessa määritellyn käyttöoikeuden puitteissa muuttaa omaisuuserän käyttötapaa ja -tarkoitusta koko omaisuuserän käyttöajan. (IFRS 16 kohta B9; Halonen ym. 2017, 379–381.)

Standardi määrittelee vuokrasopimuksen vuokra-ajan ajanjaksoksi, jolloin vuokrasopimus ei ole peruutettavissa. Tämän lisäksi määrittelyssä otetaan huomioon sopimuksen jatko- tai päättämisoptiot sekä todennäköisyydet niiden käyttämiselle. (IFRS 16 liite A.) Vuokra-ajan määrittelyä on kuvattu tarkemmin kuviossa 2.

Kuvio 2. Vuokra-ajan määrittely (Halonen ym. 2017, 383)

2.1.2 Kirjaamista koskevat helpotukset

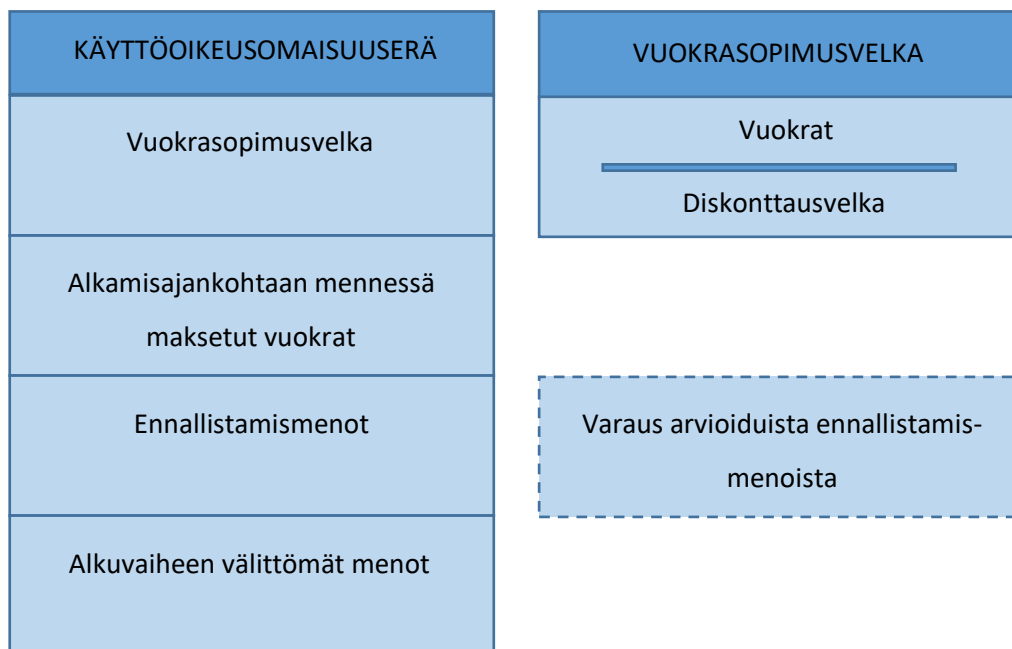
Standardi antaa vuokralle ottajille tiettyjä sopimusten kirjaamiseen liittyviä helpotuksia. Vuokrasopimuksia ei tarvitse kirjata standardin edellyttämällä tavalla, jos vuokrasopimus on lyhytaikainen. Lyhytaikaiseksi sopimukseksi katsotaan enintään 12 kuukauden sopimukset, joihin ei sisälly osto-optiota. Jos yritys on ottanut lyhytaikaisiin sopimuksiin liittyvät

helpotukset käyttöön ja lyhytaikaiseen sopimukseen tehdään muutoksia, täytyy muutosten seurauksena laatia uusi vuokrasopimus. (IFRS 16 kohta 5; PWC 2016, 11.)

Vuokrasopimuksia ei myöskään tarvitse kirjata standardin edellyttämällä tavalla, mikäli sopimus on arvoltaan vähäinen (IFRS 16 kohta 5). IFRS 16 -standardissa ei suoraan kerrota määritelmää tai viitearvoja vähäarvoisille sopimuksille. IASB (IFRS Foundation 2016, 19) on kuitenkin linjannut, että vähäarvoisen kohdeomaisuuserän arvo uutena voisi sopimuksen alkamisajankohtana olla enintään 5 000 USD. Arvoltaan vähäisiä omaisuuseriä voivat olla esimerkiksi IT-laitteet tai toimistokalusteet.

2.1.3 Standardin kirjanpitokäsittely

Suomalaisessa kirjanpitokäytännössä vuokrasopimuksista kirjataan vuosittain vuokratulot tuloslaskelmaan. IFRS 16 -standardin mukaan vuokralle ottaja kirjaa vuokrasopimuksiksi määrittelemänsä sopimukset taseeseen käyttöoikeusomaisuuseräksi ja vuokrasopimusvelaksi alkaen sopimusten alkamisajankohdasta. Vuokrasopimusvelka arvostetaan vuokraaikana maksettavien vuokrien nykyarvoon, käyttöoikeusomaisuuserät arvostetaan hankintamenoon. (PWC 2016, 12.) Erien sisältöä on avattu tarkemmin kuviossa 3.

Kuvio 3. Käyttöoikeusomaisuuserän ja vuokrasopimusvelan alkuperäinen arvostaminen (PWC 2016, 12)

Hankintamenoksi kirjataan vuokrasopimusvelan määrä lisättynä vuokra-ajan alkamisajan kohtaan mennessä maksetuilla vuokrilla vähennettynä sopimukseen kuuluvilla mahdollisilla kannustimilla, alkuvaiheen välittömillä menoilla sekä mahdollisilla ennallistamismenoilla. Ennallistamismenolla tarkoitetaan arviota menosta, joka syntyy vuokrakohteen palauttamisesta alkuperäiseen tilaan tai sen purkamisesta vuokra-ajan päätyttyä. Arvioituista ennallistamismenoista kirjataan myös varaus erilliseksi velaksi. (Halonen ym. 2017, 394; PWC 2016, 12.)

Vuokrat diskontataan lähtökohtaisesti vuokrasopimuksen sisäisellä korolla, mikäli se on helposti määritettävissä. Muutoin käytetään vuokralle ottajan lisäluoton korkoa. Sisäinen korko on se korko, jota käyttämällä vuokrien ja omaisuuserän jäännösarvon nykyarvo on sama kuin omaisuuserän käyvän arvon ja alkuvaiheen välittömien menojen yhteismäärä. Lisäluoton korolla tarkoitetaan sitä korkoa, jonka vuokralle ottaja joutuisi maksamaan, jos se ostaisi vuokraamansa kohteen ja rahoittaisi oston vieraalla pääomalla. (Halonen ym. 2017, 388.)

Taseeseen kirjattujen vuokrasopimusvelan ja käyttöoikeusomaisuuserän kirjanpitoarvot ovat sopimuksen alkamisajankohtana yhtä suuret, mutta alkuperäisen arvostamisen jälkeen ne eivät yleensä enää myöhemmin vastaa toisiaan. Jos käyttöomaisuuserän poistomenetelmänä käytetään tasapoistoa, aiheuttaa tämä efektiivisen koron käyttö alenevan kokonaisvuokrakulun, ja näin ollen vuokrasopimusten aiheuttamista kuluista tulee etupainotteisia. Käytännössä efektiivinen korko siis aiheuttaa sen, että käyttöomaisuuserän kirjanpitoarvo on myöhemmillä kausilla yleensä pienempi kuin vuokrasopimusvelan. (Halonen ym. 2017, 395; IFRS Foundation 2016, 43.)

Käyttöomaisuuserästä kirjataan poistoja taloudellisen vaikutusajan, eli käytännössä vuokrakauden pituuden mukaan. Poistoissa noudatetaan IAS 16 -standardia samaan tapaan kuin itse omistetuissa omaisuuserissä, eli poistot tehdään tasapoistoina, ellei ole perustetta jollekin toiselle menetelmälle, joka kuvaisi käyttöoikeusomaisuuserän odotettua kuluista paremmin. Vuokramaksut kohdistetaan vuokrasopimusvelkaan sekä vuokrasopimusvelan korkokuluihin. Korkokulut kirjataan tulosvaikutteisesti vuokra-aikana siten, että jäljellä olevan velan korkoprosentti on jokaisella kaudella sama. (Halonen ym. 2017, 395; PWC 2016, 15.)

Halonen ym. (2017, 396) esittävät kirjassaan esimerkkilaskelman, jonka avulla havainnollistetaan vuokrasopimusten kirjaamista vuokralle ottajan kirjanpidossa. Esimerkissä vuokrasopimus on viiden vuoden mittainen, vuokramaksu on vuosittain 4000 euroa sekä sisäinen korko 10,425 %. Jäännösarvo oletetaan nolaksi. Poistot käyttöomaisuuserästä tehdään tasapoistona.

Taulukko 2. Esimerkkilaskelma vuokralle ottajan kirjanpidon kirjauksista (Halonen ym. 2017, 396)

Vuosi	Velan kirjanpito-arvo kauden alussa	Suoritettu leasing-vuokra	Korkokulu	Velan lyhennys	Velan kirjanpito-arvo kauden lopussa	Omaisuserä kauden alussa	Poisto	Omaisuserä kauden lopussa
1	15000	4000	1564	2436	12564	15000	3000	12000
2	12564	4000	1310	2690	9874	12000	3000	9000
3	9874	4000	1029	2971	6903	9000	3000	6000
4	6903	4000	720	3280	3623	6000	3000	3000
5	3623	4000	378	3623	0	3000	3000	0
	-	20000	5000	15000	-	-	15000	-

Diskonnttaamalla viiden vuoden vuokramaksut saadaan vuokrien nykyarvoksi 15 000 euroa. Käyttämällä vuokrasopimuksen sisäistä korkoa saadaan vuokrien nykyarvosta laskeamalla vuosittaisen koron osuus. Esimerkiksi ensimmäisen vuoden korko $15\,000 \cdot 0,10425 = 1564$ euroa. Loppuosa 4000 euron leasingvuokrasta eli 2436 euroa on velan lyhennystä.

2.1.4 Vaikutukset tulokseen ja taseeseen

IFRS 16 -standardin käyttöönotto vaikuttaa monella tapaa yrityksen talouden lukuihin. Vaikutuksia on sekä tulokseen, taseeseen, rahavirtaan että tunnuslukuihin. Tässä kappaleessa käydään läpi näitä vaikutuksia yleisellä tasolla. Yrityskohtaisiin lukuihin vaikuttavat mm. vuokrasopimusten määrä, niiden ajallinen jaksottuminen sekä sopimusten ehdot.

Suurimmat muutokset tapahtuvat taseessa, sillä IFRS 16 -standardia sovellettaessa lähes kaikki vuokrasopimuksista kirjataan käyttöomaisuuseriksi. Tämä paisuttaa tasetta molemmin puolin siten, että taseen varoista kasvaa käyttöomaisuus, veloista rahoitusvelat. Standardin käytön arvioidaan pienentävän omaa pääomaa etenkin niillä yhtiöillä, joilla on runsaasti merkittäviä operatiivisia vuokrasopimuksia. Oma pääoma pienenee siitä syystä, että käyttöomaisuus yleensä pienenee efektiivisen koron myötä vuokravelkaa nopeammin. (IFRS Foundation 2016, 43; PWC 2016, 27.)

VASTAAVAA	
Käyttöomaisuus	↑
VASTATTAVAA	
Oma pääoma	↓
Korollinen vieras pääoma	↑

Kuvio 4. Vaikutukset taseeseen (mukaillen IFRS Foundation 2016, 42)

Tuloslaskelman puolella suurin muutos on käyttökatteen (EBITDA) kasvu. Tämä johtuu siitä, että vuokramaksuja ei standardia noudattamalla kirjata liiketoiminnan muihin kuluihin vuokratuloksi. Standardin soveltamisesta syntyvät kuluvaikutteiset erät, eli käyttöomaisuuserän poistot ja vuokrasopimusvelan korkokulut, esitetään tuloslaskelmassa vasta myöhemmissä erissä. Myös liikevoitto (EBIT) todennäköisesti kasvaa, sillä käyttöoikeusomaisuudesta tehtävät poistot ovat yleensä pienemmät kuin liikevoitosta poistuvat vuokratulot. Vuokrasopimusvelasta kirjattavat korot kasvattavat rahoituskuluja. Standardin vaikutus tilikauden tulokseen on vähäinen niillä yrityksillä, joilla vuokrasopimusportfolio muuttuu jatkuvasti, eli vuokrasopimuksia päättyy ja uusia sopimuksia syntyy tasaiseen tahtiin (IFRS Foundation 2016, 46; PWC 2016, 34.)

Liikevaihto	—
Liiketoiminnan muut kulut	↓
Käyttökate (EBITDA)	↑
Poistot	↑
Liikevoitto (EBIT)	↑
Rahoituskulut	↑
Tulos ennen veroja	—

Kuvio 5. Vaikutukset tuloslaskelmaan (mukaillen IFRS Foundation 2016, 44)

Koska standardin käyttöönotolla on ollut vaikutuksia sekä tuloslaskelmaan että taseeseen, nämä vaikutukset heijastuvat myös taloudellisina mittareina toimiviin tunnuslukuihin. Standardin odotetuista vaikutuksista Konsernin käyttämiin tunnuslukuihin esitetään kuviossa 6.

Omavaraisuusaste	↓
Nettovelkaantumisaste	↑
Oman pääoman tuotto prosentti	—
Sijoitetun pääoman tuotto prosentti	—

Kuvio 6. Vaikutukset Konsernin käyttämiin tunnuslukuihin (mukaillen IFRS Foundation 2016, 53–54)

Standardin vaikutuksesta muutosta tapahtuu sekä taseen varoissa että veloissa, joten tunnuslukujen osalta merkittävimpien vaikutusten kohteena ovat nettovelkaantumisaste, joka kasvaa ja omavaraisuusaste, joka laskee. Vaikutukset kannattavuuden tunnuslukuihin eli oman pääoman tuotto prosenttiin ja sijoitetun pääoman tuotto prosenttiin riippuvat pitkälti siitä, minkälainen vuokrasopimusportfolio yrityksellä on, mutta muutosten ei pitäisi olla kovin merkittäviä. (IFRS Foundation 2016, 53–54.)

2.1.5 Tilinpäätöksessä esitettävät tiedot

IFRS-tilinpäätösnormiston kehittämisessä on painotettu erityisesti sijoittajien näkökulmaa. Tästä syystä liitetietovaatimukset ovat laajemmat kuin Suomen kirjanpitolainsäädännössä. Laajemmilla liitetietovaatimuksilla tavoitellaan ennen kaikkea tilinpäätösinformaation läpinäkyvyyttä. IFRS 16 -standardin vaatimien liitetietojen tavoitteena on, että liitetiedoissa esitetyt tiedot antaisivat yhdessä taseen, tuloslaskelman sekä rahavirtalaskelman tietojen kanssa käyttäjille mahdollisuuden arvioida vuokrasopimusten vaikutusta yrityksen taloudelliseen tilanteeseen. (Deloitte 2021; Tomperi 2019, 237.)

Vuokralle ottajan tulee esittää sekä käyttöoikeusomaisuuserä että vuokrasopimusvelka taseessa joko omana eränään tai samalla rivillä kuin muut vastaavat tase-erät. Mikäli käyttöoikeusomaisuuserää ja vuokrasopimusvelkaa ei ole esitetty omina erinänsä, on liitetiedoissa kerrottava tieto kyseisten erien kirjanpitoarvosta sekä mihin tase-erään ne on sisällytetty. Poistot esitetään tuloslaskelmassa samassa erässä kuin muut vastaavat poistot ja liitetiedoissa poistot eritellään omaisuuseräluokittain. Vuokrasopimusvelan korot esitetään rahoituskuluissa, liitetiedoissa tulee kertoa vuokrasopimusvelkojen korkokulujen kokonaismäärä. (EY 2020, 81–82; PWC 2016, 29.)

Edellä esitettyjen asioiden lisäksi liitetiedoissa tulee esittää seuraavat tiedot vuokrasopimuksista:

- lyhytaikaisiin ja arvoltaan vähäisten käyttöomaisuuserien sopimukseen liittyvät kulut
- muuttuviin vuokriin liittyvät kulut, jotka eivät sisälly määritettäviin vuokrasopimusvelkoihin
- käyttöomaisuuserien edelleen vuokrauksesta syntyneet tuotot
- myynti- ja takaisinvuokrauksesta syntyvät voitot/tappiot
- maturiteettijakauma. (Halonen ym. 2017, 415–416.)

Rahavirtalaskelmassa huomioidaan vuokrasopimuksista aiheutuvat lähtevät rahavirrat. Taseeseen aktivoitujen sopimusten maksetut vuokrat huomioidaan rahavirtalaskelmassa kuten muut rahoitusvelkoihin liittyvät maksut. Vuokrasopimusvelan pääoman osuus vuok-rasta esitetään rahoituksen rahavirroissa. Koron osuus esitetään joko liiketoiminnan tai rahoituksen rahavirroissa noudattaen sitä periaatetta, jonka yritys on valinnut korkojen esit-tämistavaksi. Lyhyet sekä arvoltaan vähäiset vuokrasopimukset, joita ei ole aktivoitu ta-seeseen, esitetään liiketoiminnan rahavirroissa. (PWC 2016, 22.)

2.2 IAS 8 Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet, kirjanpidollisten arvioiden muutokset ja virheet

IAS 8 Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet, kirjanpidollisten arvioiden muutokset ja virheet -standardi määrittelee säännöt tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden ja kirjanpitokäytäntöjen valinta- ja muuttamiskriteereistä. Näiden lisäksi standardi ohjeistaa, miten erilaiset muu-tostilanteet sekä tehdyt virheet tulisi käsitellä kirjanpidollisesti ja kuinka niistä tulisi kertoa tilinpäätöksessä. (ST-Akatemia 2021, 878.)

Standardi määrittelee laatimisperiaatteet erityisiksi käytännöiksi, periaatteiksi, perusteiksi ja säännöiksi, joita sovelletaan tilinpäätöksen laatimisessa ja esittämisessä. Jos liiketa-pahtumaa koskee jokin tietty standardi tai tulkinta, määräytyy laatimisperiaate tämän stan-dardin mukaan. Kun laatimisperiaatteet on valittu, tulee niitä soveltaa johdonmukaisesti kaikkiin samankaltaisiin liiketoimiin, ellei jokin muu standardi tai tulkinta mahdollista muuta käytäntöä. Laatimisperiaatteiden muutos sallitaan vain siinä tapauksessa, jos standardiin tulee muutoksia tai jos laadintaperiaatteen muutos mahdollistaa entistä luotettavamman ja merkityksellisemmän tiedon antamisen liiketapahtumista. (ST-Akatemia 2021, 878–881.)

IAS 8 -standardin mukaan laatimisperiaatteiden muutokset tulisi soveltaa mahdollisuuksien mukaan takautuvasti. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että tehty muutos arvostetaan ja kirjataan ikään kuin uusi laatimisperiaate olisi ollut aina käytössä. Aiempien tilikausien vertailutietoja tulee oikaista niiden erien kohdilta, joita muutos koskee. Oikaisujen lisäksi kirjanpitoikäntönnön muutoksesta tulee kertoa tilinpäätöksen liitetiedoissa ja selvittää syyt, miksi laatimisperiaatteen muutos johtaa aiempaa parempaan ja luotettavampaan tilinpäätösinformaatioon. (ST-Akatemia 882–885.)

2.3 IAS 1 Tilinpäätöksen esittäminen

Tilinpäätöksen esittämisessä sovelletaan IAS 1 -standardia. Standardissa annetaan ohjeistukset tilinpäätöksen esittämisestä, rakenteesta sekä sisällön vähimmäisvaatimuksista. Standardin tavoitteena on varmistaa tilinpäätösten vertailukelpoisuus sekä yhtiön aiempiin tilinpäätöksiin että muiden yhtiöiden tilinpäätöksiin. (ST-Akatemia 2021, 818.)

Kansainväliseen tilinpäätöskokonaisuuteen kuuluu yhtenä osana liitetiedot, jotka sisältävät tilinpäätöksen laatimisperiaatteet sekä muita merkittäviä tietoja tilinpäätöksen ymmärtämisen kannalta. Liitetiedoissa kerrotut laatimisperiaatteet sisältävät yleensä laatimisperustan lisäksi merkittävimmät tilinpäätöksen laatimisperiaatteet, tiedot merkittävimmistä laatimisperiaatteiden soveltamiseen liittyvistä harkinnanvaraisista ratkaisuista sekä keskeisimmät erävarmuustekijät, jotka voivat tulevaisuudessa aiheuttaa arvostamiseen liittyviä oikaisuja. (Halonen ym. 2017, 35–36; ST-Akatemia 2021, 822.)

IAS 1 -standardissa annetaan myös ohjeita laatimisperiaatteiden muutostilanteihin. Normaalitylanteessa yhtiön on esitettävä tilinpäätöksen vertailutietona vähintään edellisen tilikauden tiedot. Jos muutoksia tehdään takautuvasti, yhtiön tulee esittää myös toiseen taseeseen vertailuluvut edellisen tilikauden alusta, mikäli muutoksella on olennainen vaikutus taseeseen antamaan tilinpäätösinformaatioon. (ST-Akatemia 2021, 828–829.)

IAS 1 -standardissa mainitaan olennaisuus. Olennaisuus tarkoittaa tässä yhteydessä muun muassa sitä, että epäolennaisiksi katsotut tiedot voidaan jättää esittämättä tilinpäätöksessä, vaikka tietyt standardit sitä vaatisivatkin. Tiedon voi sanoa olevan olennaista, jos tiedon pois jättämisellä olisi vaikutusta yrityksen tai sidosryhmien tilinpäätöksen perusteella tekemiin taloudellisiin päätöksiin. Olennaisuus tulee aina arvioida tilannekohtaisesti ja siihen vaikuttaa kunkin tase-erän koko ja luonne. (ST-Akatemia 2021, 826; Tilisanomat 2002.)

3 Tilinpäätöksen tunnusluvut

Yrityksen viralliset tilinpäätösdokumentit tuloslaskelma, tase, liitetiedot sekä rahoituslaskelma peilaavat yrityksen toimintaa ja kertovat yrityksen varoista ja veloista, mistä yrityksen tulovirta muodostuu, mihin tämä tulovirta kuluu sekä mitä lopulta jää viivan alle yrityksen omistajille jaettavaksi. Tilinpäätöstä analysoitaessa käytetään tunnuslukuja, jotka auttavat hahmottamaan yrityksen menestymistä. Tunnuslukujen avulla tuotetaan informaatiota yrityksen strategisten päätöksiensä tueksi sekä yrityksen toiminnan seuraamiseksi. (Tilisanomat 2007.)

Perinteisesti tuloksia mitataan kannattavuuden, vakavaraisuuden sekä maksuvalmiuden tunnusluvuilla. Seuraavissa kappaleissa käydään läpi ne kannattavuuden ja vakavaraisuuden tunnusluvut, joita Konserni käyttää tilinpäätösraportoinnissaan ja joiden muutoksia on tässä tutkimuksessa tarkoitus tarkastella. Tunnuslukujen kaavat laskentakaavat esitetään liitteessä 5.

3.1 Kannattavuus

Kannattavuus on yksi yritysten tärkeimmistä toimintaedellytyksistä. Kannattamaton yritystoiminta tuottaa tappiota, joka syö yrityksen omaa pääomaa. Heikosti kannattavalla yrityksellä ei ole pidemmän päälle edellytyksiä pysyä pinnalla ja ennen pitkää kannattamaton yritystoiminta joutuu vaikeuksiin. Kannattavuuden tunnusluvut voidaan jakaa liikevaihtoon suhteutettuihin katemittareihin ja pääomaan suhteutettuihin tuottomittareihin. (Alma Talent s.a. a.)

Kannattavuuden tunnusluvuista Konserni käyttää tilinpäätösraportoinnissa oman pääoman tuotto prosenttia sekä sijoitetun pääoman tuotto prosenttia. Konsernin näkemys on, että nämä ovat hyödyllisiä mittareita mittaamaan Konsernin kykyä hankkia rahoitusta ja suoriutua veloistaan. Edellä mainittujen lisäksi Konserni esittää oikaistun liikevoiton (adjusted EBITDA) vaihtoehtoisena tunnuslukuna, sillä se Konsernin näkemyksen mukaan parantaa ymmärrystä Konsernin liiketoiminnan tuloksesta ja on analyytikoiden, sijoittajien ja muiden sidosryhmien usein käyttämä tunnusluku. (Konserni tilinpäätös 2021.)

Oman pääoman tuotto prosentti on yksi tärkeimmistä yrityksen kannattavuutta kuvaavista mittareista, joka kiinnostaa erityisesti sijoittajia ja omistajia. Tunnusluku kertoo, paljonko yrityksen omistajien sijoittamille pääomille on kertynyt tuottoa tilikauden aikana. (Alma Talent s.a. d.)

Oman pääoman tuottoprosentin viitteelliset tulkintaohjeet ovat seuraavat:

Kannattavuus	Oman pääoman tuotto%
Erinomainen	yli 20 %
Hyvä	15–20 %
Tyydyttävä	10–15 %
Välttävä	5–10 %
Heikko	alle 5 %

Kuvio 7. Oman pääoman tuottoprosentin tulkinta (Alma Talent s.a. d)

Sijoitetun pääoman tuotto prosentilla mitataan sitä tuottoa, joka on saatu yritykseen sijoitetulle korolliselle tai muuta tuottoa vaativalle pääomalle. Vähimmäistuottona sijoitetulle pääomalle on pidetty yrityksen vieraalle pääomalleen maksamaa korkoa. Sijoitetun pääoman tuotto prosentti soveltuu hyvin eri toimialoilla toimivien yritysten vertailuun. (Alma Talent s.a. e.)

Sijoitetun pääoman tuotto prosenttien viitteelliset tulkintaohjeet ovat seuraavat:

Kannattavuus	Sijoitetun pääoman tuotto%
Erinomainen	yli 15 %
Hyvä	10–15 %
Tyydyttävä	6–10 %
Välttävä	3–6 %
Heikko	alle 3 %

Kuvio 8. Sijoitetun pääoman tuotto prosenttien tulkinta (Alma Talent s.a. e)

Oikaistu käyttökate muodostuu käyttökatteesta lukuun ottamatta vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät. Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät ovat olennaisia, tavanomaisesta liiketoiminnasta poikkeavia eriä, jotka ovat voivat olla esimerkiksi yritys järjestelyihin ja integraatioihin liittyviä kuluja, irtisanomisiin liittyviä maksuja, merkittävistä sääntelymuutoksista johtuvia ulkopuolisia kuluja, maksettuja vahingonkorvauksia tai oikeudenkäynneistä johtuvia kuluja. (Konserni tilinpäätös 2021.)

3.2 Vakavaraisuus

Pelkästään hyvä kannattavuus ei aina yksin riitä varmistamaan yrityksen elämisen edellytyksiä. Heikko rahoitusrakenne voi aiheuttaa sen, että vaikka yritystoiminta muutoin olisi voitollista ja kannattavaa, velkaantuneisuuden takia yritys ei pysty suoriutumaan taloudellisista velvollisuuksistaan pitkällä aikavälillä. Vakavaraisuus tarkoittaa käytännössä sopivaa tasapainoa oman ja vieraan pääoman välillä. Vakavaraisuutta kuvaavilla mittareilla voidaan tarkastella sekä staattista rahoitusrakennetta että rahoituksen riittävyttä. (Alma Talent s.a. a.)

Vakavaraisuuden tunnusluvuista Konserni käyttää omavaraisuusastetta sekä nettovarallisuusastetta. Nämä esitetään tilinpäätöksessä, sillä Konsernin näkemyksen mukaan ne kuvaavat rahoitukseen liittyvän riskin tasoa ja auttavat seuraamaan konsernin liiketoiminnassa käytettävän pääoman tasoa. (Konserni tilinpäätös 2021.)

Omavaraisuusaste mittaa, kuinka suuri osa yhtiön varallisuudesta muodostuu omasta pääomasta. Oma pääoma toimii ikään kuin puskurina mahdollisia tappioita ajatellen, joten mitä korkeampi yrityksen omavaraisuusaste on, sitä vakaammalla pohjalla yrityksen liiketoiminta on. (Alma Talent s.a. b.)

Omavaraisuusasteen viitteelliset tulkintaohjeet ovat seuraavat:

Vakavaraisuus	Omavaraisuusaste-%
Erinomainen	yli 50 %
Hyvä	35–50 %
Tyydyttävä	25–35 %
Välttävä	15–25 %
Heikko	alle 15 %

Kuvio 9. Omavaraisuusasteen tulkinta (Alma Talent s.a. b)

Nettovelkaantumisaste mittaa yrityksen velkaantuneisuutta eli korollisen nettovelan ja oman pääoman suhdetta. Korkea velkaantuneisuusaste on yritykselle riski ja se voi toimia tulppana yrityksen kasvulle tai investoinneille, sillä se heikentää mahdollisuuksia rahoituksen saamiselle. (Alma Talent s.a. c.)

Nettovelkaantumisasteen viitteelliset tulkintaohjeet ovat seuraavat:

Vakavaraisuus	Nettovelkaantumisaste-%
Erinomainen	alle 10 %
Hyvä	10–60 %
Tyydyttävä	60–120 %
Välttävä	120–200 %
Heikko	yli 200 %

Kuvio 10. Nettovelkaantumisasteen tulkinta (Alma Talent s.a. c)

4 Tutkimustulokset

Tässä kappaleessa käydään läpi tutkimustulokset. Tutkimusta varten käytiin läpi Konsernin vuokrasopimukset ja kartoitettiin sekä standardin mukaisesti taseeseen kirjatut että lyhytaikaiset tai arvoltaan vähäiset sopimukset, jotka on standardin antamien helpotusten perusteella jätetty kirjaamatta taseeseen. Sen jälkeen tehtiin laskelmat siitä, miten Konsernin harkinnassa oleva kirjanpitokäytännön muutos olisi vaikuttanut Konsernin vuoden 2021 tulokseen, taseeseen sekä tunnuslukuihin sekä tehtiin arviolaskelmat vuodelle 2022. Lopuksi kerrotaan, miten muutos tulisi käsitellä tilinpäätöksessä tilinpäätösstandardien mukaisesti.

4.1 Konsernin vuokrasopimukset

Konsernin vuokrasopimukseen perehtymisessä hyödynnettiin sekä julkisia tilinpäätösdocumentteja että Konsernin sisäisiä aineistoja. Lisäksi tarkempia tietoja sopimuksista antoi Konsernin IFRS-vastaava.

Konsernilla on ollut 31.12.2021 yhteensä 29 vuokrasopimusta, jotka ovat IFRS 16 -standardin mukaisesti aktivoitu taseeseen. Näistä kahdeksan on Suomessa, 18 Ruotsissa ja kolme Norjassa. Vuokrasopimukset on pyritty mahdollisuuksien mukaan tekemään kiinteiksi ajanjaksoiksi ja Konsernin nykyisten sopimusten kesto vaihtelee vuodesta yhdeksään vuoteen. Vuokrasopimukset neuvotellaan sopimuskohtaisesti ja ne sisältävät normaaleja ja tavanomaisia vuokrasopimusehtoja. Osa vuokrasopimuksista sisältää jatko-optimioita. Joihinkin sopimukseen sisältyy vuokrasopimuskomponenttien lisäksi myös muita komponentteja. Näissä tapauksissa vuokrasopimuskomponenteille ja muille komponenteille kohdistetaan sopimuksen mukainen vastike suhteessa niiden erillishintoihin. (Konserni, tilinpäätös 2021.)

Alla olevassa kuviossa on luokiteltu Konsernin sopimukset IFRS 16 -standardin mukaisesti taseeseen kirjattuihin ja taseen ulkopuolelle jääneisiin.

Taseeseen kirjatut sopimukset	Taseen ulkopuolelle jääneet sopimukset
<ul style="list-style-type: none"> • toimistotilat • henkilöstöasunto • varastovuokrat • autovuokrat • videoneuvottelulaitteet 	<ul style="list-style-type: none"> • kahviautomaatti • IT-laitteisto • tulostimet • palvelimet • autopaikkavuokrat

Kuvio 11. Konsernin vuokrasopimusten jaottelu IFRS 16 -standardin mukaisesti

Kuvion 11 mukaiset taseen ulkopuolelle jääneet sopimukset suurin osa on arvoltaan vähäisiä sopimuksia, alle 12 kuukauden sopimuksia on muutama. Standardin käyttöönoton yhteydessä vuonna 2019 Konserni käytti hyväksi kaikki standardin suomat helpotukset tarkoittaen käytännössä sitä, että kaikki lyhytaikaiset ja arvoltaan vähäiset sopimukset kirjattiin tuloslaskelmaan vuokratuloksi eikä taseeseen standardin edellyttämällä tavalla.

Suurin osa sopimuksista on määräaikaisia, mutta joukossa on joitain toistaiseksi voimassa olevia sopimuksia. IFRS 16 -standardissa ei suoraan oteta kantaa siihen, kuinka toistaiseksi voimassa olevia sopimuksia tulisi käsitellä. Standardissa sanotaan, että sopimus on arvostettava uudelleen siinä tapauksessa, jos toteutuu tapahtuma tai olosuhteiden muutos, jolla on vaikutusta aiemmin määritettyyn vuokra-aikaan (ST-Akatemia 2021, 775). Myös IASB (PWC 2016, 11) on linjannut, että vuokrasopimusten säännöllinen uudelleen arviointi johtaisi merkityksellisemmän informaation tuottamiseen tilinpäätöksen käyttäjille. Samalla se myöntää, että tällainen vaatimus saattaisi aiheuttaa yhtiöille paljon lisätyötä ja kustannuksia.

Konsernin linjaus on, että toistaiseksi voimassa olevat sopimukset kirjataan pääsääntöisesti aina vuodeksi kerrallaan, ja vuoden vaihteessa arvioidaan sopimuksen tilanne ja sen todennäköinen jatko. Kirjaukset tehdään siten, että tilinpäätöksessä näkyy aina seuraavan vuoden kirjanpitoarvot. (Konsernin IFRS-vastaava, 14.3.2022.) Näin ollen tässä opinnäytetyössä käytetään samaa menetelmää taseen ulkopuolelle jääneiden toistaiseksi voimassa olevien sopimusten vuokra-ajan määrittelyssä. Tulevan vuoden kirjanpitoarvot näkyvät laskelmissa joulukuun Lisäys-sarakkeessa.

Jotta sopimusten aktivoinnin taloudellisia vaikutuksia voidaan arvioida, tuli sopimuksista selvittää niiden alkamisajankohta, vuokra-aika sekä vuokrasumma. Opinnäytetyötä varten vuokrasopimusten sisäiseksi korkokannaksi määriteltiin 2 %. Laskelmat vuokrasopimusten aktivoinnista ja niiden kirjanpidon kirjauksista löytyvät liitteistä 3 ja 4.

4.2 Vaikutukset tulokseen ja taseeseen

Tutkimuksen kappaleessa 2.1.4 käytiin läpi standardin käyttöönoton vaikutuksia tuloslaskelmaan, taseeseen sekä tunnuslukuihin yleisellä tasolla. Seuraavissa kappaleissa tutkitaan asiaa Konsernin näkökulmasta. Sopimusten kirjanpitoarvot on laskettu takautuvasti sopimusten alkamisajankohdasta alkaen. Vertailulukuina käytetään 2021 tilinpäätöksen lukuja. Koska Konsernissa ollaan erityisten kiinnostuneita IT-vuokralaitteistojen taloudellisesta vaikutuksesta, on nämä esitetty omana erillisenä sarakkeenaan.

Taulukko 3. Muutoksen vaikutukset tuloslaskelmaan.

Tuhatta euroa	1.1. - 31.12.2021	IT-sopimuk- set	Muut sopi- mukset	Yhteensä	Muutos %
Liikevaihto	163 515			163 515	0,0 %
Liiketoiminnan muut kulut	-41 475	236	95	-41 143	-0,8 %
KÄYTTÖKATE	57 997			58 329	0,6 %
Poistot	-22 749	-230	-81	-23 060	1,4 %
LIIKEVOITTO	35 248			35 269	0,1 %
Rahoituskulut	-2 593	-7	-14	-2 614	0,8 %
Tilikauden voitto	25 871			25 870	0,0 %

Tuloslaskelman muutokset kulkevat linjassa kuviossa 5 esitetyn yleisen mallin mukaisesti. Liiketoiminnan muut kulut pienenevät, koska aiemmin tulokseen kirjatut vuokratulot aktivoitaisiin muutoksen myötä taseeseen. Käyttökate, poistot, liikevoitto sekä rahoitustuotot taasen kasvavat. Tilikauden tulokseen muutoksen vaikutus on hyvin pieni. Yleisestikin muutokset ovat varsin pieniä, suhteellisesti suurin muutos tapahtuu poistojen määrässä.

Taulukko 4. Muutoksen vaikutukset taseeseen.

Tuhatta euroa	31.12.2021	IT-sopimukset	Muut sopimukset	Yhteensä	Muutos %
VARAT					
Pitkäaikaiset varat					
Käyttöoikeusomaisuuserät	6 376	505	83	6 964	9,2 %
Varat yhteensä	543 757			544 345	
OMA PÄÄOMA JA VELAT					
Oma pääoma yhteensä	316 394	-5	-2	316 387	0 %
Velat					
Rahoitusvelat	166 882	509	85	167 477	0,4 %
Velat yhteensä	227 363			227 958	
Oma pääoma ja velat yhteensä	543 757			544 345	

Myös taseen vaikutukset myötäilevät kuviossa 4. esitettyä yleistä mallia. Vuokrasopimusten aktivointi johtaa käyttöomaisuuserien sekä rahoitusvelan kasvuun. Oma pääoma pienenee hieman, koska varojen ja velkojen siirtymähetken kirjausten arvot ovat eri suuruiset. Muutos on kuitenkin minimaalinen. Suhteellisesti suurin muutos tapahtuu käyttöomaisuuserien kasvussa.

4.3 Vaikutukset tunnuslukuihin

Kappaleessa 3 kerrottiin Konsernin käyttämistä tunnusluvuista ja niiden viitteellisistä tulkintaohjeista. Tässä kappaleessa esitetään kirjanpitokäytännön muutoksen vaikutuksia näihin tunnuslukuihin. Tunnuslukujen laskentakaavat esitetään liitteessä 5.

Taulukko 5. Muutoksen vaikutus tunnuslukuihin.

Tunnusluku	Ennen muutosta	Muutoksen jälkeen	Muutos%
Oman pääoman tuotto, %	8,2 %	8,2 %	0,0 %
Sijoitetun pääoman tuotto, %	7,3 %	7,3 %	0,0 %
Omavaraisuusaste, %	59,4 %	59,3 %	-0,1 %
Nettovelkaantumisaste, %	44,7 %	44,9 %	0,2 %
Oikaistu käyttökate (milj. euroa)	59,1	59,5	0,7 %

Tunnuslukujen muutokset ovat hyvin samansuuntaiset kappaleessa 2.1.4 esitetyn yleisen tason kanssa. Oman sekä sijoitetun pääoman tuottoprosentin muutokset olivat hyvin pieniä. Omavaraisuusaste laski ja nettovelkaantuminen kasvoi odotetusti hieman. Suurin suhteellinen muutos tapahtui oikaistussa käyttökatteessa, joka parani 0,4 miljoonaa euroa.

4.4 Arvio vaikutuksesta vuoden 2022 lukuihin

Tässä kappaleessa esitetään arviolaskelmat siitä, miten muutos vaikuttaisi vuoden 2022 lukuihin. Laskelmissa lähtökohtana, että IT-laitteiden vuokria aletaan kirjaamaan 1.1.2022 alkaen IFRS 16 -standardien mukaisesti. IT-laitevuokrien osalta laskelmissa on huomioitu alkuvuonna 2022 tehdyt hankinnat. Muutoin oletuksena on, että uusia hankintoja tai muutoksia nykyisiin sopimukseen ei tule tulossa. Kuten kappaleessa 4.2, myös tässä IT-laitevuokrat esitetään omina sarakkeinaan erikseen muista sopimuksista.

Taulukko 6. Arvio vuoden 2022 tulosvaikutuksesta.

Tuhatta euroa	IT-sopimukset	Muut sopimukset	Yhteensä
Liikevaihto	0	0	0
Liiketoiminnan muut kulut	0	0	0
KÄYTTÖKATE			0
Poistot	-303	-79	-382
LIIKEVOITTO			21
Rahoituskulut	-9	-12	-21
Tilikauden voitto	0	0	0

Vuoden 2022 taulukko eroaa vuoden 2021 taulukosta siten, että nyt maksetut vuokrat kirjataan vuokrakulun sijaan suoraan vuokravelan lyhennykseksi ja korkokuluksi. Näin ollen tulosvaikutusta liiketoiminnan muihin kuluihin ei enää tule. Tulokseen vaikuttavat korkokulujen lisäksi käyttöomaisuuseristä tehtävät poistot.

Taulukko 7. Arvio taseen erien kirjanpitoarvoista 31.12.2022.

Tuhatta euroa	Alkusaldo 1.1.2022	IT-sopimuk- set muutos	Muut sopi- mukset muutos	IT-sopimuk- set 31.12.2022	Muut sopi- mukset 31.12.2022	Yhteensä
VARAT						
Pitkäaikaiset varat						
Käyttöoikeusomaisuuserät	588	-145	-5	360	78	438
Varat yhteensä						438
OMA PÄÄOMA JA VELAT						
Velat						
Rahoitusvelat	594	-144	2	365	87	452
Oma pääoma ja velat yhteensä						452

Taseessa käyttöoikeusomaisuuserien sekä rahoitusvelkojen tasearvot pienenevät vuoden 2022 aikana, koska alkuvuoden hankintojen lisäksi muita lisäyksiä ei ole laskelmissa huomioitu.

IT-laitevuokrien osalta tulee huomioida se, että taulukoissa esitetyt vuoden 2022 luvut ovat parhaassakin tapauksessa vain suuntaa antavia ja niitä tulisi tulkita sen mukaisesti. Riippuen vuonna 2022 tapahtuvista laitehankinnoista ja niiden määrästä lukuihin voi todellisuudessa tulla suuriakin muutoksia.

4.5 Muutoksen esittäminen tilinpäätöksessä

Tutkimuksen yksi osa-alue oli selvittää, miten laatimisperiaatteiden ja kirjanpitokäytäntöjen muutoksesta pitää kertoa tilinpäätöksessä. Tässä kappaleessa käydään läpi, mitä IAS 1- ja IAS 8 -standardien ohjeistukset muutoksen toteuttamiselle käytännössä tarkoittaisivat Konsernin osalta. Kappaleessa 5 annetaan suositukset toimenpiteille.

IAS 8 Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet, kirjanpidollisten arvioiden muutokset ja virheet-standardi ohjeistaa tilinpäätöksen laadintaperiaatteiden valinta- ja muutoskriteereistä sekä näiden muutostilanteiden kirjanpitokäsittelystä. Standardin mukaan yritys saa muuttaa kirjanpitokäytäntöjään ja tilinpäätöksen laatimisperiaatteitaan silloin, kun muutos parantaa tilinpäätösinformaation luotettavuutta. Muutos tulisi tehdä takautuvasti, jos mahdollista, ja muutoksen syyt pitää avata tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Muutoksen tekeminen takautuvasti tarkoittaa käytännössä sitä, että taseen ulkopuolelle jätetyt sopimukset arvostetaan ja kirjataan ikään kuin niihin olisi aina sovellettu IFRS 16 -standardin periaatteita. Sopimusten kirjanpitoarvot lasketaan siis sopimusten alkamisajan kohdista ja tilinpäätökseen oikaistaan aikaisempien tilikausien vertailulukuja niiden tilinpäätöksen erien osalta, joita muutos koskee. IAS 1 -standardi vaatii, että mikäli muutoksia tehdään takautuvasti, yhtiön tulee esittää myös toiset taseen vertailuluvut edellisen tilikauden alusta. Alla esimerkki konsernitaseen esittämistavasta.

Konsernitase

Milj. euroa	31.12.2021	31.12.2020 *)	1.1.2020 *)
Taseen erä 1	X	X	X
Taseen erä 2	X	X	X
Taseen erä 3	X	X	X

*) Laadintaperiaatteen muutos esitetty IAS 8 mukaan takautuvasti, ks. liitetiedot x

Kuvio 12. Esimerkki takautuvan muutoksen jälkeisestä konsernitaseen esittämistavasta

Tilinpäätöksen liitetiedoissa muutoksen taustoista ja syistä tulee kertoa sekä antaa perustelut siitä, miksi muutos tehdään ja millä tavalla kirjauskäytännön muutos johtaa aiempaa parempaan ja luotettavampaan tilinpäätösinformaatioon. Lisäksi tulee korjata mainintaa vuokrasopimusten kirjaamisperiaatteista.

Nykyinen lauseke vuokrasopimusten laatimisperiaatteista:

Konsernin kaikista vuokrasopimuksista kirjataan taseeseen omaisuuserä (vuokralle otetun omaisuuserän käyttöoikeus) ja vuokrien maksua koskeva rahoitusvelka, ellei sopimuksen vuokrauskausi ole 12 kuukautta tai sitä lyhyempi, tai vuokrakohteen arvo ole vähäinen (Konserni, tilinpäätös 2021).

Ehdotus uudeksi lauselmaksi vuokrasopimusten laadintaperiaatteista, mikäli kaikista IFRS 16 -standardin helpotuksista luovutaan:

Konsernin kaikista vuokrasopimuksista kirjataan taseeseen omaisuuserä (vuokralle otetun omaisuuserän käyttöoikeus) ja vuokrien maksua koskeva rahoitusvelka.

5 Tulosten yhteenveto ja pohdinta

Tässä kappaleessa tehdään yhteenveto tutkimustuloksista sekä pohditaan niitä toimeksiantoyrityksen näkökulmasta. Kappaleessa annetaan myös toimenpide-ehdotukset muutoksen käytännön toteuttamiselle tutkimustulosten perusteella. Lopuksi arvioidaan vielä tutkimuksen luotettavuutta ja esitetään jatkotutkimusehdotus.

Kun Konsernin vuoden 2021 tilinpäätöksen lukuihin otettiin mukaan aiemmin aktivoimatta jätetyt vähäarvoiset ja lyhytaikaiset vuokrasopimukset, muutoksia tapahtui niin tuloslaskelmassa kuin taseessakin. Yleisesti ottaen voidaan kuitenkin sanoa, että muutoksella on varsin pieni vaikutus Konsernin taloudelliseen asemaan.

Taseessa prosentuaalisesti suurin muutos tapahtui pitkäaikaisten varojen käyttöomaisuuserissä, jossa kasvua muutoksen takia 9,2 %. Rahoitusvelkojen muutos oli maltillisempi, 0,4 %. Kirjauskäytännön muutos vaikutti omaan pääomaan laskevasti, syynä tähän oli varojen ja velkojen arvojen erisuuruisuus siirtymähetkellä. Vaikutukset omaan pääomaan jäivät hyvin pieneksi. Muutokset noudattivat kappaleessa 2.1.4 esitettyä yleistä linjaa.

Tuloslaskelman puolella kirjanpitoikäytännön muutoksella oli vaikutusta liiketoiminnan muihin kuluihin, poistoihin sekä korkokuluihin. Liiketoiminnan muut kulut laskevat, koska aiemmin tulokseen kirjatut vuokratulot aktivoidaan taseeseen. Käyttökate, poistot, liikevoitto sekä rahoitustuotot vastaavasti kasvavat muutoksen takia. Muutoksen lopullinen tulosvaikutus oli minimaalinen. Myös tuloslaskelman muutokset menivät yleisen linjan mukaisesti.

Tunnuslukuista muutoksella oli eniten vaikutusta oikaistuun käyttökatteeseen, joka kasvoi 0,7 %. Muutoin kannattavuuden tunnuslukuihin eli oman ja sijoitetun pääoman tuotto prosenttiin muutoksen vaikutukset olivat olemattoman pieniä. Vakavaraisuuden tunnuslukujen muutokset olivat odotusten mukaiset, eli omavaraisuusaste hieman heikkeni ja vastaavasti nettovelkaantumisaste parani hieman.

IAS 1 -standardi kertoo, kuinka muutos tulisi esittää tilinpäätöksessä. Standardia ohjaa olennaisuuden periaate; informaation katsotaan olevan olennaista, jos tiedon pois jättämisellä olisi vaikutusta taloudellisiin päätöksiin, joita tehdään tilinpäätöksen perusteella. Olennaisuudella tarkoitetaan tässä tapauksessa myös sitä, että yksittäisten tilinpäätö-

tösstandardien esittämistä koskevat vaatimukset voidaan jättää huomioimatta, mikäli niiden tuloksena syntyvän informaation ei katsota olevan olennaista. Olennaisuus tulee arvioida tilannekohtaisesti.

IAS 8 -standardi vaatii, että Konsernin valitsemia laatimisperiaatteita noudatettaisiin johdonmukaisesti kaikissa samankaltaisissa liiketapahtumissa. Tämä sotii sitä ajatusta vastaan, että Konserni luopuisi käyttöön otetuista kirjaamishelpotuksista osittain eli vain tiettyjen sopimusten kohdalla. Asiaa voidaan kuitenkin lähestyä edellä esitetyn olennaisuuden periaatteen näkökulmasta; vaikuttaako kaikkein pienimpien vuokrasopimusten pois jättäminen niin olennaisesti tilinpäätösinformaatioon, että tällä olisi vaikutusta tilinpäätöksen perusteella tehtäviin taloudellisiin päätöksiin?

IAS 8 -standardi vaatii myös, että laatimisperiaatteiden muutokset tulisi soveltaa takautuvasti, joka käytännössä tarkoittaa sitä, että Konsernitaseen vertailutietoja pitäisi muokata. Takautuva kirjaaminen vaatii lisätyötä ja mielestäni tätäkin asiaa voi pohtia olennaisuuden kautta; onko takautuvalla kirjaamisella sen verran merkittävää vaikutusta tilinpäätösinformaatioon, jos verrataan esimerkiksi tilanteeseen, jossa vuokrasopimukset kirjattaisiin taseeseen alkaen 1.1.2022?

Olennaisuuden määrittelemine jää lopulta yrityksen johdon harkintaan. Oma näkemykseni on, että nyt harkinnassa oleva muutos ei ole niin merkittävä, ja aiemmin taseen ulkopuolelle jätetyistä vuokrasopimuksista voidaan Konsernin johdon näin halutessa poimia suurimmat ja merkityksellisimmät IT-sopimukset ja kirjata ne jatkossa taseeseen. Nähdäkseni myöskään takautuvaa kirjaamista ei samasta syystä tarvitse tässä tilanteessa soveltaa.

Konsernille on määritelty tilintarkastuksen olennaisuusrajaksi viisi prosenttia konsernin tuloksesta ennen veroja (Konsernin IFRS-vastaava, 14.3.2022). Tämä raja on ollut vuonna 2021 noin 1,6 MEUR. Tähän olennaisuusrajaan peilaaminen vahvistaa näkemystäni siitä, että nyt harkinnassa olevat muutokset eivät välttämättä ole niin merkityksellisiä, että niihin tulisi soveltaa kaikkia edellä mainittujen IAS 1- ja IAS 8 -standardien säännöksiä.

Mikäli Konsernin johto päättää noudattaa takautuvaa kirjausmenettelyä, tulee yhtiön esittää IAS 1 -standardin mukaisesti myös toiset taseen vertailuluvut edellisen tilikauden alusta. Konsernitase tulee esittää kuviossa 12 esitetyn esimerkin mukaisesti.

5.1 Tutkimuksen tulosten luotettavuus

Reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimustulosten tarkkuutta ja toistettavuutta. Tutkimuksen voidaan sanoa olevan reliaaabeli, jos samaa aihetta tutkivat henkilöt päätyvät toistuvasti samansuuntaisiin tuloksiin. Tutkimuksen reliaaabelius tarkoittaa siis toisin sanoen sitä, että tutkimus tuottaa samankaltaisia tuloksia toistettaessa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 231.) Voidaan kohtalaisen suurella todennäköisyydellä sanoa, että jonkun muun toimesta tehty samanlainen tutkimus antaisi samansuuntaiset tulokset kuin tämä opinnäytetyö. Lisäksi, jos verrataan tämän opinnäytetyön tuloksia muihin saman aihepiiriin opinnäytetöihin, voidaan todeta myös niiden antavan samansuuntaisia tuloksia. Näin ollen tämän tutkimuksen voi sanoa olevan reliaaabeli.

Validiteetilla tarkoitetaan tutkimuksen ja valitun tutkimusmenetelmän kykyä mitata sitä, mitä tutkimuksessa on ollut tarkoituksenakin tutkia (Hirsjärvi ym. 2009, 231). Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää kirjanpitokäytännön muutoksen vaikutuksia Konsernin tulokseen, taseeseen sekä tunnuslukuihin sekä selvittää, miten muutos tulisi esittää tilinpäätöksessä. Opinnäytetyötä voidaan pitää validina, koska opinnäytetyön tuloksilla on vastattu asetettuihin tutkimuskysymyksiin ja niillä on mitattu juuri sitä, mitä haluttiinkin mitata. Työ on laadittu tieteellisen tutkimuksen kriteerejä noudattaen ja lisäksi työssä on keskitytty ainoastaan tutkimusongelmien kannalta relevantteihin aiheisiin.

5.2 Jatkotutkimusehdotus

Työn suurin haaste oli vuokrasopimusmateriaalin kokoaminen. Sopimuksia piti kaivella eri liiketoiminta-alueiden vastuuhenkilöiltä sen sijaan, että sopimukset olisivat kaikki löytyneet helposti yhdestä paikasta. Jatkotutkimustarvetta ilmenikin juuri siinä, kuinka vuokrasopimusten hallintaprosessia voitaisiin selkeyttää käytännön tasolla, eli miten saataisiin vuokrasopimuksia hallinnoitua yhtenä helposti saatavana aineistona. On tärkeää, että vuokrasopimuksia koordinoidaan tarpeeksi toimivasti ja tehokkaasti, jotta kaikki uudet vuokrasopimukset saadaan Konsernin talousosaston tietoon reaaliaikaisesti.

6 Loppusanat

Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää IFRS 16 -standardin kirjanpitoikäntönnön muutoksen vaikutuksia Konsernin tulokseen, taseeseen sekä tunnuslukuihin sekä selvittää, miten muutos tulisi esittää tilinpäätöksessä. Kerätyn vuokrasopimusaineiston perusteella tehtiin laskelmat muutoksen vaikutuksista verrattuna 2021 tilinpäätökseen sekä arviot vuodelle 2022. Lisäksi työssä avattiin muutokseen liittyvien standardien sisältöjä ja niistä poimittiin toimeksiantajan näkökulmasta katsottuna olennaiset asiat. Tulosten perusteella annettiin toimeksiantoehdotus Konsernin johdolle.

IFRS 16 -standardi on ollut voimassa muutaman vuoden ja aiheesta on tehty siinä ajassa lukuisia opinnäytetöitä ja muita tutkimuksia. Tutkimuksia vastaavanlaisesta kirjanpitoikäntönnön muutoksesta eli standardin mahdollistamista vuokrasopimusten kirjaamishelpotuksista luopumisista ja niiden vaikutuksista tutkittavan kohteen taloudelliseen asemaan ei juurikaan ole, joten siinä mielessä tutkimuksen näkökulma on uusi. Tästä syystä opinnäytetyön aihevalinta osoittautui mielestäni erittäin onnistuneeksi ja opin paljon sekä IFRS 16 -standardista sekä ylipäättään kansainvälisestä tilinpäätösmaailmasta.

Opinnäytetyöprosessi oli kaiken kaikkiaan opettavainen kokemus, odotetun työläs mutta samalla hyvin palkitseva ja antoisa. Tieteellinen kirjoittaminen oli minulle kohtalaisen uusi asia ennen opinnäytetyöprosessin aloittamista. Sen opiskelu ja omaksuminen on ollut toisaalta mielenkiintoista, toisaalta paikoitellen hyvin haastavaa ja aikaa vievää. Mielestäni kuitenkin suoriuduin kirjoitusprosessista varsin hyvin. Tämän takia koen, että koko opinnäytetyöprosessi on ollut minulle varsin onnistunut ja opettavainen matka.

Matkan varrelle osui kuitenkin esteitä ja mutkia. Ensimmäinen tuli heti alkuvaiheessa aiheen rajaukseen liittyen. Opinnäytetyöprosessiin alusta alkaen minulle oli selvää, että halusin käsitellä IFRS 16 -standardia opinnäytetyöni yleisenä aihepiirinä, mutta idea varsinaiseen aiheeseen ja sen rajaukseen tuli lopulta muutaman kuukauden pätkäilyn jälkeen toimeksiantona työpaikkani edustajilta. Sain heiltä myös kiitettävästi tukea ja tarpeellista tietoa kaikkiin kysymyksiini matkan aikana.

Kuten edellisessä kappaleessa jo mainittiin, kaikkein työläin vaihe ja samalla koko opinnäytetyöprosessin suurin haaste oli vuokrasopimusten kokoaminen ja niistä tarvittavien tietojen kerääminen. Sen jälkeen, kun kaikki sopimustiedot oli saatu kerättyä, niin loppu sujuikin kohtalaisen vaivattomasti. Haasteita tuotti myös jotkut teoriaosuuden asiat. Osa

kirjallisesta materiaalista oli hyvin vaikeaselkoista englanninkielistä tekstiä, joten näitä lähdetekstejä piti välillä lukea useampaan kertaan ajatuksella. Onneksi havainnollistavia käytännön esimerkkejä oli moneen asiaan saatavilla.

Päänvaivaa toi myös työn ja opinnäytetyöprosessin yhteensovittaminen. Taloushallinnon alalla työskentelevillä on tunnetusti alkuvuosi aina kiireellistä aikaa tilinpäätösten ja veroilmoitusten kanssa, ja myös oman työni kiireisimmät ajankohdat osuivat juuri vuoden 2022 ensimmäisille kuukausille. Onneksi työnantajani tuli myös tässä asiassa vastaan ja sain tarvittaessa pitää muutamia vapaapäiviä opinnäytetyön kirjoittamista varten. Tavoitteena oli saada työ valmiiksi maaliskuuhun 2022 aikana ja tässä aikataulussa onnistuin työkiireistä huolimatta pysymään.

Lähteet

Alma Talent s.a. a. Tunnuslukuopas. Luettavissa: <https://www.almatalent.fi/tunnuslukuopas/>. Luettu: 25.1.2022

Alma Talent s.a. b. Tunnuslukuopas – vakavaraisuus – omavaraisuusaste. Luettavissa: <https://www.almatalent.fi/tunnuslukuopas/vakavaraisuus/omavaraisuusaste-prosentti/>. Luettu: 9.2.2022.

Alma Talent s.a. c. Tunnuslukuopas – vakavaraisuus – nettovelkaantumisaste. Luettavissa: <https://www.almatalent.fi/tunnuslukuopas/vakavaraisuus/nettovelkaantumisaste-prosentti-net-gearing/>. Luettu: 9.2.2022.

Alma Talent s.a. d. Tunnuslukuopas – kannattavuus – oman pääoman tuotto prosentti. Luettavissa: <https://www.almatalent.fi/tunnuslukuopas/kannattavuus/oman-paaoman-tuotto-prosentti-roe/>. Luettu: 10.2.2022.

Alma Talent s.a. e. Tunnuslukuopas – kannattavuus – sijoitetun pääoman tuotto prosentti. Luettavissa: <https://www.almatalent.fi/tunnuslukuopas/kannattavuus/sijoitetun-paaoman-tuotto-prosentti-roi/>. Luettu: 10.2.2022.

Deloitte 2021. IFRS 16 Leases. Luettavissa: <https://www.iasplus.com/en/standards/ifrs/ifrs-16>. Luettu: 16.12.2021.

EY 2020. Applying IFRS 16 – A closer look at IFRS 16 leases. Luettavissa: https://www.ey.com/en_gl/ifrs-technical-resources/a-closer-look-at-ifrs-16-leases-updated-december-2020. Luettu 26.1.2022.

Haaramo, V. 2012. Kansainvälinen tilinpäätöskäytäntö: IFRS-raportointi. 4. uudistettu painos. Sanoma Pro. Helsinki.

Halonen, J, Jaatinen, I, Jalkanen-Steiner, J, Johansson, N, Lähdemäki, J, Mäkinen, K, Pyykkönen, R-L, Rantanen, H, Sundvik, P, Suomela, M, Toivonen, P, Torkkel, T, Torniainen, T, Tuomala, M. & Uttula, S. 2017. IFRS käytännön käsikirja. 4. uudistettu painos. EDITA. Helsinki.

Hirsjärvi S., Remes P. & Sajavaara P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Tammi. Helsinki

IFRS 16. International Accounting Standards Board. Kansainvälinen tilinpäätösstandardi. Vuokrat.

IFRS Foundation 2016. Effects Analysis: IFRS 16 -Leases. Luettavissa: <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/project/leases/ifrs/published-documents/ifrs16-effects-analysis.pdf>. Luettu: 16.12.2021.

IFRS Foundation 2021. Who we are. Luettavissa: <https://www.ifrs.org/about-us/who-we-are/#about-us>. Luettu: 30.12.2021.

IFRS Foundation 2022a. Why global accounting standards? Luettavissa: <https://www.ifrs.org/use-around-the-world/why-global-accounting-standards/>. Luettu: 20.1.2022.

IFRS Foundation 2022b. IFRS Standards Navigator. Luettavissa: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/>. Luettu: 20.1.2022.

Konserni. 2021. Tilinpäätös 2021. Luettu: 9.3.2022.

Konserni. 2022. Konsernin verkkosivut. Luettu: 17.2.2022.

Konsernin IFRS-vastaava 14.3.2022. Haastattelu. Helsinki

PWC 2016. In depth Ajankohtaista taloudellisessa raportoinnissa. Luettavissa: <https://www.pwc.fi/fi/ifrs-julkaisut/tiedostot/in-depth-ifrs-16-vuokrasopimuksissa-022016.pdf>. Luettu: 16.12.2021.

ST-Akatemia 2021. IFRS- standardit 2021. ST-Akatemia. Helsinki.

Tilisanomat 2002. Tilinpäätöksen esittämistä koskevat periaatteet. Luettavissa: <https://tilisanomat.fi/yleiset/tilinpaatoksen-esittamista-koskevat-periaatteet>. Luettu: 10.3.2022.

Tilisanomat 2007. Mistä talousluvut kertovat. Luettavissa: <https://tilisanomat.fi/yleiset/mita-talousluvut-kertovat>. Luettu: 9.2.2022.

Tomperi, S. 2019. Kehittyvä kirjanpitoaito. 17. uudistettu painos. Edita. Helsinki.

Vilka, H. 2021. Tutki ja kehitä. 5. päivitetty painos. PS-kustannus. Jyväskylä. E-kirja. Luettu: 18.3.2022.

Liitteet

Liite 1. Konsernin tuloslaskelma

KONSERNIN TUOSLASKELMA

Tuhatta euroa	1.1. - 31.12.2021	IT- sopimukset	Muut sopimukset	Yhteensä
Liikevaihto	163 515			163 515
				0
Liiketoiminnan muut tuotot	4 524			4 524
Materiaalit ja palvelut	-27 593			-27 593
Henkilöstökulut	-39 830			-39 830
Liiketoiminnan muut kulut	-41 475	236	95	-41 143
ADJUSTED EBITDA	59 141			59 473
Kertaluontoiset tulot ja kulut	-1 144			-1 144
EBITDA	57 997			58 329
Poistot	-22 749	-230	-81	-23 060
EBIT	35 248			35 269
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	-381			-381
Rahoitustuotot	426			426
Rahoituskulut	-2 593	-7	-14	-2 614
Rahoitustuotot ja -kulut	-2 166			-2 188
Voitto ennen veroja	32 701			32 700
Tuloverot	-6 830			-6 830
Tilikauden voitto	25 871			25 870

Liite 2. Konsernitase 31.12.2021

KONSERNITASE

Tuhatta euroa	31.12.2021	IT-sopimukset	Muut sopimukset	Yhteensä
VARAT				
Pitkäaikaiset varat				
Liikearvo	354 621			354 621
Muut aineettomat hyödykkeet	124 592			124 592
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	2 508			2 508
Käyttöoikeusomaisuuserät	6 376	505	83	6 964
Laskennalliset verosaamiset	0			0
Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä	3 370			3 370
Rahoitusvarat ja muut saamiset	76			76
Myyntisaamiset ja muut saamiset	26 896			26 896
Rahavarat	25 318			25 318
Varat yhteensä	543 757			544 345
OMA PÄÄOMA JA VELAT				
Oma pääoma yhteensä	316 394	-5	-2	316 387
Velat				
Rahoitusvelat	166 882	509	85	167 477
Eläkevelat	3 679			3 679
Laskennalliset verovelat	22 712			22 712
Muut pitkäaikaiset velat	37			37
Saadut ennakot	10 738			10 738
Ostovelat ja muut velat	23 315			23 315
Velat yhteensä	227 363			227 958
Oma pääoma ja velat yhteensä	543 757			544 345

Liite 3. Vuokrasopimuslaskelmat vuodelle 2021

IT-laitteiden sopimukset

Kausi	Velan kirjanpito-arvo kauden alussa	Suoritettu leasing-vuokra	Korkokulu	Velan lyhennys	Lisäys	Velan kirjanpito-arvo kauden lopussa	Käyttöomaisuuserä kauden alussa	Lisäys	Poisto	Käyttöomaisuuserä kauden lopussa
Tammikuu 2021	305 342	18 201	-520	17 681	27 441	315 102	301 429	27 441	-17 676	311 194
Helmikuu 2021	315 102	18 201	-520	17 681	0	297 421	311 194	0	-17 676	293 519
Maaliskuu 2021	297 421	18 201	-520	17 681	0	279 740	293 519	0	-17 676	275 843
Huhtikuu 2021	279 740	19 128	-480	18 648	32 375	293 466	275 843	32 375	-18 575	289 643
Toukokuu 2021	293 466	19 128	-480	18 648	0	274 818	289 643	0	-18 575	271 068
Kesäkuu 2021	274 818	19 128	-480	18 648	0	256 170	271 068	0	-18 575	252 493
Heinäkuu 2021	256 170	16 480	-451	16 028	36 428	276 569	252 493	36 428	-15 991	272 930
Elokuu 2021	276 569	16 480	-451	16 028	0	260 541	635 637	0	-15 991	256 939
Syyskuu 2021	260 541	16 480	-451	16 028	0	244 513	607 347	0	-15 991	240 948
Lokakuu 2021	244 513	24 986	-808	24 178	337 177	557 512	579 057	337 177	-24 303	553 822
Marraskuu 2021	557 512	24 986	-808	24 178	0	533 333	551 766	0	-24 303	529 519
Joulukuu 2021	533 333	24 986	-808	24 178	0	509 155	524 475	0	-24 303	505 216
Yhteensä		236 384	-6 776	229 608					-229 634	

Muut sopimukset

Kausi	Velan kirjanpito-arvo kauden alussa	Suoritettu leasing-vuokra	Korkokulu	Velan lyhennys	Lisäys	Velan kirjanpito-arvo kauden lopussa	Käyttöomaisuuserä kauden alussa	Poisto	Lisäys	Käyttöomaisuuserä kauden lopussa
Tammikuu 2021	93 178	7 934	-1 864	6 070	0	87 108	90 576	6 758	0	83 818
Helmikuu 2021	87 108	7 934	-1 742	6 192	0	80 916	83 818	6 758	0	77 060
Maaliskuu 2021	80 916	7 934	-1 618	6 316	0	74 600	77 060	6 758	0	70 302
Huhtikuu 2021	74 600	7 934	-1 492	6 442	0	68 158	70 302	6 758	0	63 544
Toukokuu 2021	68 158	7 934	-1 363	6 571	0	61 587	63 544	6 758	0	56 786
Kesäkuu 2021	61 587	7 934	-1 232	6 702	0	54 885	56 786	6 758	0	50 028
Heinäkuu 2021	54 885	7 934	-1 098	6 836	0	48 049	50 028	6 758	0	43 270
Elokuu 2021	48 049	7 934	-961	6 973	0	41 076	43 270	6 758	0	36 512
Syyskuu 2021	41 076	7 934	-822	7 112	0	33 963	36 512	6 758	0	29 754
Lokakuu 2021	33 963	7 934	-679	7 255	0	26 709	29 754	6 758	0	22 996
Marraskuu 2021	26 709	7 934	-534	7 400	0	19 309	22 996	6 758	0	16 238
Joulukuu 2021	19 309	7 934	-386	7 548	73 689	85 450	16 238	6 758	73 689	83 169
Yhteensä		95 208	-13 791	81 417				81 097		

Liite 4. Arviolaskelmat vuodelle 2022

IT-laitteiden sopimukset

Kausi	Velan kirjanpito-arvo kauden alussa	Suoritettu leasing-vuokra	Korkokulu	Velan lyhennys	Lisäys	Velan kirjanpito-arvo kauden lopussa	Käyttöomaisuuserä kauden alussa	Lisäys	Poisto	Käyttöomaisuuserä kauden lopussa
Tammikuu 2022	509 155	29 084	-928	28 155	158 712	639 711	505 216	158 712	-28 290	635 637
Helmikuu 2022	639 711	29 084	-928	28 155	0	611 556	635 637	0	-28 290	607 347
Maaliskuu 2022	611 556	29 084	-928	28 155	0	583 400	607 347	0	-28 290	579 057
Huhtikuu 2022	583 400	28 054	-791	27 263	0	556 137	579 057	0	-27 291	551 766
Toukokuu 2022	556 137	28 054	-791	27 263	0	528 875	551 766	0	-27 291	524 475
Kesäkuu 2022	528 875	28 054	-791	27 263	0	501 612	524 475	0	-27 291	497 184
Heinäkuu 2022	501 612	24 245	-674	23 571	0	478 041	497 184	0	-23 595	473 590
Elokuu 2022	478 041	24 245	-674	23 571	0	454 469	473 590	0	-23 595	449 995
Syyskuu 2022	454 469	24 245	-674	23 571	0	430 898	449 995	0	-23 595	426 400
Lokakuu 2022	430 898	22 568	-566	22 003	0	408 896	426 400	0	-21 968	404 432
Marraskuu 2022	408 896	22 568	-566	22 003	0	386 893	404 432	0	-21 968	382 464
Joulukuu 2022	386 893	22 568	-566	22 003	0	364 890	382 464	0	-21 968	360 496
Yhteensä		311 852	-8 876	302 976					-303 432	

Muut sopimukset

Kausi	Velan kirjanpito-arvo kauden alussa	Suoritettu leasing-vuokra	Korkokulu	Velan lyhennys	Lisäys	Velan kirjanpito-arvo kauden lopussa	Käyttöomaisuuserä kauden alussa	Poisto	Lisäys	Käyttöomaisuuserä kauden lopussa
Tammikuu 2022	85 450	7 934	-1 709	6 225	0	79 225	83 169	6 758	0	76 411
Helmikuu 2022	79 225	7 571	-1 584	5 987	0	73 238	76 411	6 526	0	69 885
Maaliskuu 2022	73 238	7 571	-1 465	6 106	0	78 162	69 885	6 526	0	63 359
Huhtikuu 2022	78 162	7 571	-1 343	6 228	0	71 552	63 359	6 526	0	56 833
Toukokuu 2022	71 552	7 571	-1 218	6 353	0	64 809	56 833	6 526	0	50 307
Kesäkuu 2022	64 809	7 571	-1 091	6 480	0	57 931	50 307	6 526	0	43 780
Heinäkuu 2022	57 931	7 571	-961	6 610	0	50 915	43 780	6 526	0	37 254
Elokuu 2022	50 915	7 571	-829	6 742	0	43 760	37 254	6 526	0	30 728
Syyskuu 2022	43 760	7 571	-694	6 877	0	36 461	30 728	6 526	0	24 202
Lokakuu 2022	36 461	7 571	-557	7 014	0	29 016	24 202	6 526	0	17 676
Marraskuu 2022	29 016	7 571	-417	7 154	0	21 423	17 676	6 526	0	11 150
Joulukuu 2022	21 423	7 571	-273	7 298	73 689	87 366	11 150	6 526	73 689	78 313
Yhteensä		91 215	-12 142	79 073			564 754	78 545		

Liite 5. Tunnuslukujen laskentakaavat

Oman pääoman tuotto, %	$\frac{\text{Tilikauden voitto (tappio)}}{\text{Oma pääoma (tilikauden keskiarvo)}} \times 100$
Sijoitetun pääoman tuotto, %	$\frac{\text{Voitto (tappio) ennen veroja + rahoituskulut}}{\text{Taseen loppusumma – korottomat velat (tilikauden keskiarvo)}} \times 100$
Omavaraisuusaste, %	$\frac{\text{Oma pääoma yhteensä}}{\text{Taseen loppusumma – saadut ennakot}} \times 100$
Nettovelkaantumisaste, %	$\frac{\text{Korolliset velat – rahavarat}}{\text{Oma pääoma yhteensä}} \times 100$
Oikaistu käyttökate	Käyttökate + vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	Olennaisia, tavanomaisesta liiketoiminnasta poikkeavia eriä, jotka ovat a) yritysjärjestelyihin ja integraatioihin liittyviä kuluja, b) irtisanomisiin liittyviä maksuja, c) merkittävistä sääntelymuutoksista johtuvia ulkopuolisia kuluja, d) maksettuja vahingonkorvauksia ja e) oikeudenkäynneistä johtuvia kuluja.

Liite 6. Haastattelukysymykset Konsernin IFRS- vastaavalle

Mitkä ovat syyt muutoksen taustalla?

Minkä linjauksen Konserni otti standardin käyttöönoton yhteydessä koskien lyhyitä ja vä-
häärvoisia sopimuksia?

Miten Konsernissa käsitellään toistaiseksi voimassa olevia sopimuksia?

Miten Konserni tällä hetkellä määrittelee olennaisuuden?